

bitig

**MSKÜ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

bitig

**MSKU Journal of Faculty
of Letters and Humanities**

Sorumlu Yazar

Corresponding Author

Ayçe SENCER

Adres: Muğla Sıtkı Koçman
Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

e-posta:

aycesencerr@gmail.com

0000-0003-1865-657X

Gönderim Tarihi / Received

25.04.2021

Kabul Tarihi / Accepted

04.06.2021

Atıf / Citation

Sencer, Ayçe (2021) "Kentlerin
Kutuplaştıran Yüzü: Güvenlikli
Siteler", *bitig Edebiyat
Fakültesi Dergisi*, C. 1. S. 1, s.
160-172.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Research Article

Kentlerin Kutuplaştıran Yüzü: Güvenlikli Siteler

The Polarizing Face of Cities: Gated Communities

Öz

Günümüz kentlerinde güvenlikli sitelerin oranı gün geçtikçe artmaktadır. Güvenlikli sitelerin sayısının artmasının temel nedeni neo-liberal ekonomi politikaları ve orta sınıf için idealize edilen yaşam biçimidir. Orta sınıfa hitaben idealize edilen bir yaşam biçimi olarak güvenlikli siteler mekânsal ayrışmanın fiziksel ve sembolik yönünü gözler önüne sermektedir. Kapitalizmin ördüğü sembolik duvarlar kendisini güvenlikli sitelerin tel örgülerinde görünür kılmaktadır. Kentin bir yanı yoksullukken diğer yanı idealize bir yaşama işaret etmektedir ve böylelikle mekânsal ayrışmanın temelleri atılmaktadır. Mekânsal ayrışma aynı zamanda sınıflar arasında bir korku durumu yaratmaktadır. Aynı sınıfa mensup bireyler için bizden olan iyi ve güvenilirdir duygusu oluşmaktadır. Tekinsiz ve korku yaratan yabancılara karşı biz duygusunun hâkim olduğu güvenlikli siteler inşa edilmektedir. Kapitalizm kentsel yaşamın içerisine korku pompalayarak güvenliği bir ihtiyaç haline getirmektedir ve böylelikle güvenlikli siteler bir tüketim nesnesine dönüşmektedir. Güvenlikli konutlar ve mekânsal ayrışma makalenin temel sorunsalını oluşturmaktadır. Bu makalede kentlerin kutuplaştıran ve ayrıştıran bir yüzü olarak güvenlikli siteler ele alınmaktadır. Güvenlikli sitelere ilişkin tarihsel bir analiz ortaya konulmaktadır. Güvenlikli siteler kapitalizm, mekânsal ayrışma ve orta sınıf bağlamında irdelenmektedir. Bir olgu olarak kent başlığı adı altında kent olgusu incelenmektedir. Kent olgusunun sosyolojik bir değerlendirilmesi ortaya konulmaktadır. Ardından kentsel mekânda güvenlikli sitelerin ortaya çıkışı tarihsel bir şekilde ele alınmaktadır. Tarihsel olarak güvenlikli sitelerin ortaya çıkışı ile orta sınıf arasındaki ilişki açığa çıkarılmaya çalışılmaktadır. Kentin kutuplaştıran ve ayrıştıran bir yüzü olarak güvenlikli siteler ile mekânsal ayrışmanın taşıyıcısı olan orta sınıf arasındaki ilişki tarihsel bir şekilde sunulmaktadır. Bu makalede detaylı olarak güvenlikli siteler ve orta sınıf ilişkisi mekânsal ayrışma ve kapitalizm bağlamında değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlikli site, kapitalizm, mekânsal ayrışma, sembolik sınırlar, orta sınıf.

Abstract

In today's cities, the rate of the gated communities is increasing day by day. The main reason for the increase of the number of gated communities is neo-liberal economic policies and the idealized way of life for the middle class. As an idealized lifestyle for the middle class, gated communities reveal the physical and symbolic aspects of spatial segregation. The symbolic walls built by capitalism make itself visible on the fence of the gated communities. While one side of the city is in poverty, the other side points to an idealized life, and thus the foundations of spatial segregation are laid. Spatial segregation also creates a state of fear between classes. For individuals belonging to the same class, there is a sense of being good and reliable from us. Gated communities are built with a sense of us against uncanny and fearful strangers. By pumping fear into urban life, capitalism turns security into a need, and thus gated communities turn into an object of consumption. Secure residences and spatial segregation constitute the main problematic of the article. In this article, gated communities are discussed as a polarizing and separating faces of the cities. A historical analysis of gated communities is presented. Gated communities are examined in the context of capitalism, spatial segregation and middle class. Urban phenomenon is examined under the title of city as a phenomenon. A sociological evaluation of the urban phenomenon is presented. Then, the emergence of gated communities in urban space is discussed in a historical way. Historically, the relationship between the emergence of gated communities and the middle class has been tried to be revealed. The relationship between gated communities as a polarizing and separating facet of the city and the middle class, which is the carrier of spatial segregation, is presented in a historical way. In this article, the relationship between gated communities and the middle class is evaluated in the context of spatial segregation and capitalism.

Keywords: Gated communities, capitalism, spatial separation, symbolic boundaries, middle class.

Giriş

İnsan doğası gereği ihtiyaçları olan bir varlıktır. Bir insanın hayat kalması için fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması elzemdir. Bunun yanı sıra insan korunmaya ve güvenliğe de ihtiyaç duymaktadır. Korunma ve güvenlik ihtiyacı bireyin yaşamında ikincil bir önem arz etmektedir. Bireyin korunma ve güvende hissetme ihtiyacı kentsel mekânın dizaynında da etkisini göstermektedir. İlk kentlerin yüksek kale duvarları ile çevrili olması bu durumun somut bir göstergesidir. Yüksek kale duvarları fiziki olarak güvenliği sağladığı gibi sembolik olarak da gücü ve gösterişi simgelemektedir. İlk kentlerin etrafını çevreleyen yüksek kale duvarları günümüzde yerini sitelerin etrafını çevreleyen duvarlara bırakmıştır. Bu duvarlar yalnızca korunma ve güvende hissetme ihtiyacının bir ürünü değildir aynı zamanda sınıfsal olarak ayrışmanın da bir sembolüdür.

Sanayi devrimi ve yükselen kapitalizm emeğin kentte örgütlenmesine olanak sağlamıştır. Bu bağlamda yeni bir sınıf olan burjuvazi ve işçi sınıfı kentte ortak bir yaşamı paylaşmışlardır. Kent, içerisinde fırsatları ve tehlikeleri barındıran bir mekândır. Bu nedenle burjuvazi güvenlikli bir yaşamın olanaklılığını sağlamak adına yeni yaşam alanları kurgulamıştır. Burjuvazinin yeni yaşam kurgusu kentin çeperlerinde banliyöleri meydana getirmiştir. Burjuvazinin meydan getirmiş olduğu

banliyöler 1980 sonrası dönemde güvenli sitelere dönüşmüştür. Güvenli sitelerin ortaya çıkışı ile neo-liberal politikalar arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Güvenli siteler ilk olarak 1980'li yıllarda ABD'de ortaya çıkmıştır ve ardından hızla tüm dünyaya yayılmıştır. Güvenli sitelerin inşa edilmesindeki en temel amaç orta ve yüksek gelirli özel sterilize bir yaşamın güvenli anahtarını sunmaktır. Güvenli siteler küreselleşme ile birlikte dünyada hızla yayılmaya devam etmektedir. Güvenli siteleri ortaya çıkış gerekçesi fiziki olarak korunma ihtiyacı gibi görünse de sembolik olarak ayrışma isteğinin bir görünüşünü ifade etmektedir (Aliağaoğlu, 2015: 158). Günümüzde sayıları gün geçtikçe artan güvenli siteler mekânsal ayrışmanın somut temsilidir. Güvenli sitelerin hedef kitlesini oluşturan orta sınıf bu ayrışmanın baş aktörü niteliğindedir. Kapitalizmin idealize ettiği yaşam orta sınıfın yaşamıdır. Güvenli siteler ile kurgulanan yaşam orta sınıfın tüketim kültürüne hitap etmektedir. Güvenli siteler bu bağlamda idealize edilen bir yaşamın kartviziti niteliğindedir. Bu nedenle günümüz kentleri mekânsal ayrışmadan beslenmektedir. Güvenli siteler korunaklı duvarları, tel örgüleri ve alt sınıftan sterilize edilmiş konutları ile sınıflar arası sembolik bir sınır çizmektedir.

Bu bağlamdan hareketle makale, iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda bir olgu olarak kent ele alınmaktadır. Tarihsel süreçte kent olgusunun değişim ve dönüşümü irdelenmektedir. Kent olgusunun tarihsel süreçteki değişim ve dönüşümünden hareketle bir kent tanımlaması yapılmaktadır. Ardından güvenli sitelerin tarih sahnesinde ortaya çıkışı incelenmektedir ve mekânsal ayrışma bağlamında güvenli siteler, kapitalizm ve sınıf ilişkisi sunulmaktadır. Son bölümde mekânsal ayrışmanın sürekliliğinin sağlayıcı olan orta sınıf, kent ve kapitalizm bağlamında irdelenmektedir. Güvenli sitelerin orta sınıfın sosyal yaşantısı ile özdeşleşen yönü analiz edilmeye muktedirdir. Bu makalenin amacı kent içerisinde büyük bir yer kaplayan güvenli sitelerin sosyolojik yönünü analiz etmektir. Bu makale ile güvenli sitelerin yarattığı sosyo-mekansal ayrışmanın gün yüzüne çıkarılması hedeflenmektedir. Gün geçtikçe sayısı yükselen güvenli sitelerin kentsel mekân içerisinde kaplandığı yer incelenmeye değer bir sorunsala işaret etmektedir. Gün geçtikçe güvenli sitelerin sayısının artması kapitalizm, sınıf ve mekân ilişkisine dair görüşler sunmaktadır ve bu görüşler incelenmeye değerdir.

1. Kent, Güvenlikli Siteler ve Mekânsal Ayrışma

Kent, tanımlaması zor ve kompleks bir olgudur. Lakin tarihsel bir perspektifle bakıldığında tarihin her sahnesinde kent olgusu insan yaşamın bir parçası olagelmıştır. İlk kentler, insanların güvenliklerini sağlamak amacıyla inşa ettikleri mekânlardır. İlk kentlerin öne çıkan özelliği yüksek kale duvarlarına sahip olmalarıdır. Kentler sanayi devrimiyle birlikte tarih sahnesinde büyük bir kırılma yaşamıştır. Kentler yüksek duvarların arasına sıkışmış güvenlikli yerler olmaktan ziyade ekonominin merkezi haline dönüşmüştür. Net bir ifadeyle belirtmek gerekirse sanayi devrimiyle birlikte, yükselen kapitalizm ve modernleşme süreci bermuda şeytan üçgenini oluşturmuştur. Bu şeytan üçgeninin yükseleni sanayi kentleri olmuştur. Tarihsel süreçte kent bir olgu olarak varlığını korumaktadır ancak kenti kent yapan şeyler değişim ve dönüşüme uğramaktadır. Bu noktada kente ilişkin bir tanımlama yapmak elzemdir.

Sosyal bilimciler kenti “kentsel alanda yaşayan bireylerin birbirleri ile karşılıklı olarak etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan ve canlılığını sürdüren bir sosyal ilişkiler ağı olarak tanımlamaktadır. (Karaküçük ve Gürbüz'den akt. Altuntaş 2012: 137). Giddens ise kentlere ilişkin iki farklı tanımlama öne sürmektedir. İlk olarak kentleri fırsatların en yüksek düzeyde olduğu mekânlar olarak tanımlamaktadır. Ardından kentleri güvensizliğin, suçun, şiddetin, yoksulluğun kol gezdiği mekânlar olarak vurgulamaktadır (Giddens'dan akt. Yılmaz, 2012: 267). Bu iki farklı tanımlama birbirine taban tabana zıttır demek yanlış olmayacaktır. Fırsatların en yüksek düzeyde olduğu yerler olarak kentleri belirtirken diğer taraftan da kentlerin yoksulluk, güvensizlik, suç ve şiddet barındırdığını ileri sürmektedir. Bu noktada Giddens, kentlerin nasıl bir eşitsizlik yarattığı vurgulamaktadır. Kentler kapitalizmin çarklarının süratle döndüğü yerlerdir. Kapitalizm kentlerde hiç şüphesiz eşitsizlik yaratmaktadır. Kentte yaşayan yoksul bir birey için fırsatlara ulaşmak zordur. Net bir şekilde belirtmek gerekirse kentler mekânsal ayrışmanın üst düzeyde yaşandığı yerlerdir. Bu noktaya detaylı olarak ilerleyen başlıklarda değinilecektir.

Klasik sosyologlar arasında yer alan G. Simmel kente farklı bir perspektiften yaklaşmaktadır. Simmel, kenti bir sosyoloji nesnesi olarak ele almaktadır. Simmel'e göre kent sosyal ilişkilerin genişlediği büyük bir mekânı ifade etmektedir. Simmel bu noktada kentin bireyler üzerinde yarattığı etkiye odaklanmaktadır. Ona göre birey, kentte değişen ve dönüşen kompleks bir akışın içerisinde yer almaktadır. Bireyin kendisini korumak için kişilik yapısı geliştirdiğini öne sürmektedir. Simmel kentli bireylerin duygularıyla hareket eden bireyler olmaktan ziyade akıllarıyla hareket eden

bireyler olduklarını vurgulamaktadır (Simmel'den akt. Koyuncu, 2011: 35). Simmel'e göre kent yalnızca akılcı düşünmenin hâkim olduğu bir mekân değildir. Aynı zamanda paranın da egemen olduğu bir mekândır. Kentli birey için önemli olan şeylerin fiyatıdır (Simmel'den akt. Koyuncu, 2011: 35). Akılcı hamleler ile rekabet eden kentli birey için para büyük bir önem arz etmektedir. Kentli birey için paraya ulaşmak kentin fırsatlarına ulaşmak anlamına gelmektedir.

Kent başlı başına bir iktidar alanıdır. Kent birbirinden farklı insanları bir araya getirerek onların üzerinde tahakküm yaratmaktadır. Tahakküm kent yaşamının karmaşıklığında ve sorunlarında gizlidir. Bireyler oraya buraya koşuşturan rasyonel robotlardır. Kentli bireyin üzerinde kentin tahakkümü vardır. Kent sunduğu fırsatlar ile rekabet yaratarak bireylerden duygularını satın almaktadır. Kent eşsiz bir dünyanın vaadidir ancak bu eşsiz dünyanın kimin için olduğu önemli bir noktadır. Bu noktada kent sınırlarını çizmekte ve mekânsal ayrışma yaratmaktadır. Kentin sınırlarında kapitalizm gizlidir. Kentin çizdiği sınırlar sınıfsal sınırlardır. Bu sınırlar günümüz kentlerinin baş tacı olan güvenli sitelerde kendisini göstermektedir.

Bu noktada modern yaşamı kentsel mekân üzerinden analiz eden Bauman'a yer vermek faydalı olacaktır. Bauman modern yaşamın kentlerde can bulduğunu öne sürmektedir. Bauman aynı zamanda kenti müphem bir mekân olarak tanımlamaktadır. Bauman, kentin müphem bir mekân olmasının nedenini özgürleşme ve tehlike imkânını bir arada sunmasından kaynaklandığını vurgulamaktadır. Kentte özgürleşme ve tehlikenin bir arada bulunması çelişik bir durumu ifade etmektedir. Buradan hareketle kentler çelişkiyi içerisinde barındıran kompleks örgütlenmelerdir demek doğru bir tanımlama olacaktır. Bauman günümüz kentlilerinin sınırları kalınlaştırmak için mekânsal bir savaş içerisinde olduklarını vurgulamaktadır. Günümüz kentlilerinin gönüllü bir kapanma alanı yarattıklarını belirtmektedir. "Günümüzün seçkinleri de yalıtılmayı seçmiştir ve bu uğurda bol para öder. Gettolaşan seçkinler, kentin geri kalanını kent sorunlarıyla baş başa bırakmış, onları kaderine terk etmiştir." (Bauman, 2001: 29-30). Bu gönüllü kapanma alanları hiç şüphesiz güvenli sitelerdir. Güvenli sitelerde yaşayan kentli bireyler için kent eşsiz fırsatlar sunmaktadır. Lakin güvenli sitelerin demirlerinin ardında kalan yoksul kentli birey için tehlike çanları sürekli olarak çalmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca, "biz ve tekinsiz ötekiler" duygusu değişmez bir özellik olarak varlığını korumaktadır. Bizden olan en güvenilir olurken öteki tekinsizlik hissiyatı yaratmaktadır. Hiç şüphesiz ilk kentlerin yüksek kale duvarlarıyla çevrili bir şekilde inşa edilmesinin nedeni de güvensizlik duygusudur. Yaşam alanlarının duvarlarla

çevrilmesi yeni bir olgu değildir. “*Bu tür yerleşimlerin geçmişi duvarlarla çevrili sur şehirlerine, feodal kaleler ve ortaçağın surlarla çevrili kentlerine dayanmaktadır. Geçmişte duvar ve çitler çeşitli uygarlıklar tarafından din, sosyal statü, kültür, coğrafya ve etnik köken gibi nedenlerle mekânsal ayrışma sağlamak amacıyla kullanılmıştır*” (Marcuse’den akt. Berköz, 2012; 173).

Örneğin Ortaçağın Avrupa’sında yüksek kale duvarlarının kullanılması gücü sembolize ettiği gibi ötekilere karşı olan tekinsizlik hissiyatını da yansıtmaktadır. Ortaçağda kralın gücünü sembolize eden yüksek kale duvarlarının yıkılması yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemin sembolik gücü ise sanayidir. Sanayinin hızlı dönen çarkları kentti bir çekim merkezi haline dönüştürmüştür. Bunun sonucunda kentlerin maruz kaldığı yoğun göç dalgası ve hızlı kentleşme kentleri güvensiz bir mekân haline getirmiştir. Sanayi devrimiyle tarihin yükselen gücü burjuvazi olmuştur. Kentlerin bu güvensiz havasında burjuvazi kendini korumak adına yeni bir yaşam alanı oluşturmayı hedeflemiştir. Kentin bu güvensiz havası içerisinde burjuvazi hem fiziksel hem de sembolik sınırını dışarıya kapalı duvarlar, çitler ve tel örgüler ile gözle görülür bir hale getirmiştir. Burjuvazinin yeni yaşam alanı villalar ve köşkler oluvermiştir. Burjuvazi böylelikle bir ortaçağ kralı gibi olmasa da dışarıya kapalı duvarları ile alt sınıftan kendisini ayırarak sembolik gücünü göstermiştir. Burjuvazinin alt sınıfa karşı duyduğu güvensizlik duygusu yeni bir mekânsal ayrışmanın temelini atmıştır. Bu sürecin sonucunda kent politikaları ve düzenlemeleri gözden geçirilerek yeni bir döneme adım atılmıştır. (Kuppinger, 2012: 13-14). İkinci Dünya Savaşı kentsel mekânın dönüşümü üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD’de kentler ulaşım, alt yapı ve konut projeleriyle adeta yeniden dizayn edilmiştir. Kentlerin parlayan yıldızı banliyöler olmuştur. Banliyöler orta sınıfın yaşam tarzına uygun bir şekilde dizayn edilmiştir. Banliyöler şehrin dışında kalan korunaklı konutlardır. Orta sınıf sahip olduğu yaşam standartları ile hem kentin imkânlarına yakındır hem de kentin risklerinden uzaktır. Banliyöler idealize bir yaşamın simgesi niteliğindedir (Chaney’den akt. Akalın, 2016: 934- 935).

İkinci dünya savaşının ardından ABD ve Avrupa metropollerinde güvenlik meselesi önemli bir hal almıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde 1950’lerden başlayıp hızla yayılan banliyöleşme dalgasının ardından 1960’lı yıllarda etnik, ırksal ve siyasi çatışmaların kent merkezlerinde görünür bir hal alması güvenlik yahut güvensizlik meselesini elzem bir hale getirmiştir. Yaşanılan bu süreç savunulabilir mekânların temellerini atmıştır (Newman’danakt. Akalın, 2016: 934). Sanayi devriminin meydana

gelmesiyle birlikte dünyaya farklı bir ivme kazanmıştır. Dünya artık gelenekselliğin içerisine hapsolmuş bir dünya olmaktan ziyade modern bir hal almıştır. Yeni dünyanın merkezi olan kentler sosyo-mekânsal ayrışmanın en temel göstergesi olmuştur. Sosyo-mekansal ayrışma özellikle gelir adaletsizliği, rant, sınıf yapıları, beşeri ve kültürel sermaye, etnisite, korku ve güvenlik söylemleri gibi belirleyici özellikleri içerisinde barındırmaktadır. *“Kapitalist kentteki mekânsal farklılaşma, piyasa donanımına ulaşabilmek için gerekli kıt kaynaklara erişim olanaklarında farklılaşma anlamına gelmektedir”* (Harvey, 2002: 170). Kapitalizmin ilk evrelerinde kentler, toplumsal eşitsizlik temelli gelişmiştir. Kentler eşitsizliğin yaşandığı mekânlar olsa dahi farklı sınıflara mensup insanlar ortak bir alanı paylaşmışlardır. Kapitalizmin ilk evrelerinden günümüz neoliberal dünyasına gelindiğinde görülmektedir ki üst ve orta sınıf için alt sınıfa mensup insanlar tekinsiz ötekiler hissiyatı yaratmaktadır. Kapitalizmin değişimi ve dönüşümü sonucunda kentsel mekânın kimler tarafından nasıl bir şekilde kullanılacağı da belirli bir hal almıştır. *“Kentlerdeki ayrışma, toplumsal eşitsizliklerle eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir. Sınıfsal kimliğin mekânsal ifadesi olarak tanımlanabilen bu ayrışma, toplumsal eşitsizliği beslemektedir”* (Marmasan, 2014: 223).

Günümüz kapitalizmi kentsel mekânı adeta bir hayalet çember ile kuşatmıştır. Kapitalizm yarattığı bu çember mekânsal ayrışmanın ekonomik, politik ve sosyal unsurlarını içerisinde barındırmaktadır. Kapitalizmin yarattığı gelir eşitsizliği yaşamın tüm alanında kendisini göstermektedir. Kapitalizm can damarı kentlerdir. Hiç şüphesiz kentler üretim ve tüketimin hızla gerçekleştiği mekânlardır. Kapitalizmin her şeyi metalaştıran işleyişi en çok da kentlerde kendisini göstermektedir. Kapitalizm bir mekân olarak kentte korku üretmektedir ardından bu korkuyu engelleyecek metalar yaratmaktadır. Günümüz kentlerinde korkunun revize edici karakteri güvenli sitelerdir. Günümüz kentleri hizmet sektörü bağlamında öne çıkmaktadır. Kentlerde üretilen bir nesne/maldan ziyade bilgi, ekonomi, marka, kültür, iletişim, birikim, hizmet vb.dir. Net bir şekilde görülmektedir ki günümüz kentleri tüketim kültürü üzerine örgütlenmiştir ve bu bağlamda üretim gerçekleştirmektedir. Günümüz kentlerinde tüketimin biricik öznesi orta sınıftır. Orta sınıf sahip olduğu ekonomik güç bağlamında tüketimin öznesi haline gelmektedir. Bu noktada tüketim, kentin eşsiz fırsatlarına ulaşma anlamı taşımaktadır. Tüketimin başrolü orta sınıfsken, tüketimin figüranı alt sınıftır. Orta sınıf ile alt sınıf arasındaki makas açıldıkça mekânsal ayrışma belirginleşmektedir. Orta sınıf mekânın tüketici öznesiyken alt sınıf tüketilen bir nesneye dönüşmüştür.

Gelir eşitsizliği mekânsal ayrışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu durum hiç şüphesiz kapalı ve alt sınıftan sterilize edilmiş bir yaşam doğurmaktadır. Günümüz kent yaşamında tekinsiz ötekilerin dışarıda bırakıldığı yerler güvenlikli sitelerdir. Bu nokta görülmektedir ki kapitalizmin kalbi konutlarda atmaktadır aynı zamanda bu konutlar toplumsal yaşamın sınırlarını çizebilen konutlardır. Kentlerde yaşanan mekânsal ayrışma; alt ve üst sınıf arasında sembolik sınırların belirginleşmesine ve sınıflar arasında derin kutuplaşmaların oluşmasına neden olmaktadır (İçli'den akt. Akalın, 2016: 927). Güvenlikli siteler aynı zamanda kapalı siteler olarak da adlandırılmaktadır. Kapalı kavramının kullanılıyor olması önemli bir noktaya işaret etmektedir. Site kapılarının kimler için kapalı olduğuna dair bir atıf söz konusudur.

“Kapalı site kavramıyla özel bir girişimci tarafından inşa edilen, tekil veya kolektif yapılardan oluşan, bulunduğu doğal veya kentsel dokudan kendini ayırıştırma amacıyla yapılmış korunaklı duvarlarla çevrili, kullanıcılara sunulacak çeşitli hizmet ve ekipmanla donatılmış, kendine ait bir işletme yönetimi olan konut grupları kastedilmektedir” (Öncel ve Özaydın'dan akt. Aliağaoğlu, 2015:160).

Güvenlikli sitelerin kapıları fiziki olarak dış tehlikelere karşı kapalıdır. Bunun yanı sıra sembolik olarak da farklı sınıfa mensup insanlar için kapalıdır. Güvenlikli sitelerin bir yüzü fiziki korumayı sağlarken diğer yüzü sembolik korumayı sağlamaktadır. Sitede yaşayan orta sınıf aileye mensup bir çocuk işçinin çocuğundan korunmaktadır. Bu bağlamda kapalı siteler alt sınıftan yalıtılmış sitelerdir. Kentlerin gözdesi olan güvenlikli siteler “bizden olan iyidir” kurgusu ile tasarlanmaktadır. Kentte yaşanan sosyo-mekânsal ayrışmanın temelleri neoliberal ekonomi politikalarıyla atılmaktadır. Sınıflar arasındaki makas açıldıkça toplumsal yaşam kutuplu bir hal almaktadır. Kentsel mekânda hâkim olan neoliberal politikalar kentleri eşitsiz ve kutuplaştırıcı bir mekân olarak tasvir etmektedir. Neoliberal politikalar gün geçtikçe zengini daha zengin yoksulu ise daha yoksul bir hale getirmektedir. Uygulan politikalar çerçevesinde kentte yaşam kapalı kapılar ve yüksek duvarlar ardında güvenli hale getirilmiştir. Neoliberal politikaların ortaya koymuş olduğu kentsel yaşam, mekânsal ayrışmanın ve kutuplaşmanın üst düzey olduğu bir yaşamdır. Neoliberal politikalar, sosyo-mekânsal ayrışmanın ve kutuplaşmanın meydana getirebileceği fiziki çatışmalara karşı korunaklı bir yaşamı öngörmektedir. Güvenlikli sitelerin sunmuş olduğu eşsiz yaşam ve yüksek duvarlar hem fiziki çatışmalara hem de sınıfsal çatışmalara karşı gözdağı vermektedir.

Kentlerde meydana gelen sosyo-mekânsal ayrışma, gelir dağılımı adaletsizlikleri ve toplumsal eşitsizliklerle senkronize bir şekilde gerçekleşmektedir. Sınıfsal kimliğin mekâna yansıyan bir tezahürü olarak tanımlanabilen bu ayrışma şekli, bir taraftan

da eşitsizlikleri daha da görünür kılmaktadır. Ekonomik anlamda gücü elinde bulunduranlar kentsel mekânın fırsatlarını etkin bir şekilde kullanırlarken; ekonomik anlamda gücü elinde bulunduramayanlar ise kentsel mekânın metasına dönüşmektedir (Harvey, 2003: 81). Net bir şekilde görülmektedir ki kentsel mekân sınıfsal bir kimlik yaratmaktadır. Kentsel mekân yarattığı sınıfsal kimlik ile sınırları çizmektedir. Kent bir mekân olarak hem fiziki hem de sembolik sınırlar yaratmaktadır. Güvenlikli siteler; çizdiği sınırlar, ördüğü duvarlar, çektiği tel örgüler ve oluşturduğu kontrollü geçişler gibi fiziki sınırlar ile ön plana çıkmaktadır (Evren'den akt. Akalın, 2016: 929). Güvenlikli sitelerin görünmeyen sembolik ihtişamlı duvarları vardır. Bu duvarlar tekinsiz ötekileri dışarıda bırakırken biz olarak bir arada yaşayan site sakinlerine güvenilir bir yaşam sunmaktadır. Güvenlikli siteler güvende olma hissiyatı yaratmaktadır ancak bu güvende olma hissiyatı tel örgülerden kaynaklı bir güvende olma hissiyatı değildir, aynı sınıfsal konumu paylaşan site sakinlerinin biz olma duygusunda kaynaklı bir güvende olma duygusudur. Bu bağlamda kapitalizm kentsel mekânı kutuplaştırmaktadır ve gün geçtikçe güvenlikli sitelerin sayısı artmaktadır. Güvenlikli sitelerin belkemiği olan orta sınıf kendi yerleşim alanlarını korumaktadır. Böylelikle güvenlikli yerleşim alanlarının yeniden üretimi sağlanarak sosyo-mekânsal ayrışma sürekli bir hal almaktadır.

2. Güvenlikli Sitelerin Belkemiği: Orta Sınıf

Güvenlikli sitelerin belkemiği hiç şüphesiz orta sınıftır. Bu noktada orta sınıfın kimleri işaret ettiği önemli bir noktadır. Bu bağlamda etraflıca bir orta sınıf tartışması yapmaktan ziyade konunun bütünlüğünü bozmamak adına orta sınıfa ilişkin bir tanımlama yapmak yararlı olacaktır. Orta sınıf toplumsal sınıflar içerisinde yer alan ara bir sınıftır. Orta sınıf bir toplumsal bir sınıf olarak sunulsa da sınıfsız olarak tahayyül edilmektedir. Orta sınıf günümüz modern yaşamının idealize edilen sınıfıdır ve modern yaşama göre sınırları belirlenen bir sınıftır. Orta sınıfı önemli kılan nokta modern yaşamın tüketici öznesi olmasıdır. Orta sınıf hizmet sektörünü kaplamaktadır ve hizmet sektöründen elde ettiği gelir modern yaşamın temel göstergelerine sahip olmaya olanak sağlamaktadır. Orta sınıf bir birey çekirdek ailesi ile güvenlik sitede yaşayan her an tüketimini gerçekleştiren ve zamanını modern yaşama odaklı olarak kullanan bir sınıftır. Net bir ifadeyle orta sınıfın ayırt edici özelliği kendisine ait idealize bir yaşam biçimine sahip olmasıdır. Orta sınıf her daim üst sınıfa ulaşma hayali ile yaşamını sürdürmektedir. Aynı zamanda orta sınıf nerden geleceği belli olmayan bir tehlike korkusuyla yaşamını sürdürmektedir. Gündelik hayatın akışını ve düzenini bozabilme ihtimali olan şey orta sınıfa güvensizlik hissi

vermektedir. Orta sınıfın kimliğini de bu güvensizlik hissi oluşturmaktadır. Bu kimlik kapitalizmin orta sınıf için uygun gördüğü kimliktir. Orta sınıf yaşadığı güvensizlik hissi ile güvenlikli bir konut tüketme yahut arzulama ihtiyacı duymaktadır (Yücebaş, 2013: 21-22).Günümüz kentsel yaşamı sosyo-mekânsal ayrışma üzerine kuruludur. Bu bağlamda kentlerin vazgeçilmezi olan güvenlikli siteler sosyo-mekânsal ayrışmanın göz bebeğidir. Güvenlikli sitelerin hedef kitlesi orta sınıftır. Bunun nedeni ise orta sınıfın tüketim alışkanlıklarıdır. Günümüz kentsel yaşamı aynılıklardan beslenmektedir. İster bir mahalle ister bir güvenlikli site olsun biz ve öteki kavramını yaratmaktadır.

“Bourdieu (2010) ‚Distinction‘ adlı kitabında, farklı sınıflara mensup bireylerin kendi benimsediklerinden ayrı bir yaşam tarzını sürdürmekte olanlara, bir başka deyişle ‚ötekilere‘, karşı besledikleri hoşnutsuzluktan bahseder ve bunun ‚sınıflar arasındaki en güçlü bariyer‘ olduğunu iddia eder. Yazara göre bu hoşnutsuzluk tüm sınıfsal kategorilere eşit olarak pay edilmemiştir. Zira sınıf endogamisinin en ateşli savunucuları hükmeden sınıflardan çıkmaktadır. Bourdieu bu durumu şu sözlerle ifade eder. Kendilerini meşru kültürün sahibi olarak görenler için en tahammül edilemez olan, zevklerin kutsal olana ihanet edercesine birbirine karışmasıdır. Bu sınıfsal ayrışma talebi elbette ki şehrin mekânsal düzenlenmesine de yansımakta, farklı yaşam tarzlarını benimsemiş kesimler şehrin farklı bölgelerinde, birbirlerine asgari düzeyde dokunmaya gayret ederek hayatlarını idame ettirmektedirler” (Bourdieu’dan akt. Doğan, 2012; 155).

Günümüz kentsel yaşamı mekânsal ayrışma üzerine kuruludur. Mekânsal ayrışmanın görünmeyen yüzü ise sınıflar arası ayırımıdır. Mekânsal ayrışma sınıflar arasındaki biz ve tekinsiz ötekiler duygusundan beslenmektedir. Tarih sahnesinin her bir veçhesinde sınıflar arası ayırım söz konusu olmuştur. Bu ayırım somut olarak fiziki bir mekân olan kentte kendisini görünür kılmıştır. Günümüze gelindiğinde sınıflar arası ayrışma görünmez bariyerler ile varlığını sürdürmektedir. Güvenlikli sitelere dışarıdan bakıldığında korunaklı bir yuvanın anahtarı sunarken ardında okunmayı bekleyen bir gerçekliği de içerisinde barındırmaktadır. Bu gerçeklik sınıf temelli mekânsal ayrışmadır. Güvenlikli sitelerin kapısı bizden olmayana kapalıdır mesajını sunan yüksek duvarlara sahiptir. Kentin her bir metrekaresi sınıflar arası ilişkiler ağına bağlı olarak şekillenmektedir. Bourdieu’un da belirttiği üzere ötekilere karşı olan güvensizlik duygusu sınıflar arasındaki en temel bariyerdir. Güvenlikli sitelerin daimi sakinleri orta sınıftır. Orta sınıfın kendi yaşamını korumaya ilişkin ürettiği bariyer yaşadığı güvenlikli sitenin duvarı, site içerisinde tükettiği bir kahvenin tadıdır. Alt sınıfa mensup birinin bu yaşama dâhil olması korku yaratmaktadır. Kapitalizm yarattığı mekânsal ayrışmayı sınıfları daha da kutuplaştırarak perçinlemektedir. Öteki olana karşı beslenen güvensizlik hissi ayrışmayı sürekli bir hale dönüştürmektedir. Lakin güvenlikli sitelere bakıldığında ortaklık üzerine kurulu

bir “biz yaşıma” yoktur. Aksine ilişkilerin belirli sınırlar içinde olduğu ve yalnızlaşmanın fazla olduğu kısır bir yaşam söz konusudur. Bu noktada ifade edilen biz kavramı sınıfsal ortaklık üzerine kuruludur. Güvenlikli sitelerin reklamlarına sosyolojik bir perspektif ile bakıldığında görülecektir ki idealize edilen yaşam orta sınıfın yaşamıdır. Güvenlikli siteler ile insanlara idealize edilen orta sınıfın yaşamı sunulmaktadır. Güvenlikli sitenin içerisindeki yaşam prestijli, tehlikelere karşı güven verici, sosyallikler ile donatılmış ve konforlu bir yaşam tasviriyle sunulmaktadır. Kapitalizm için ideal olan yaşam budur. Bu yaşamı elde etmek kentsel mekânın fırsatlarına ulaşmak anlamına gelmektedir. Bu fırsatlara ulaşmanın yolu ise idealize edilen orta sınıfa mensup olmaktır. Bu noktada orta sınıfa mensup olmak site içerisindeki bir kafede veya alışveriş merkezinde tüketim yapabilecek gelir düzeyine sahip olmaya işaret etmektedir. Böylelikle kapitalizm kentsel mekânda bir sonraki adımı sürekli olarak kurgulamaktadır. Kapitalizm güvenlikli sitenin içerisine yerleşecek bireyi seçerken o site içerisinde tüketim yapabileceği alanları da tasarlamaktadır ve böylelikle kapitalizm devamlılığını sağlamaktadır.

Orta sınıf müphem bir sınıftır. Kentsel mekân içerisinde sayısı gittikçe arttan güvenlikli siteler orta sınıfın müphemliğiyle hemhal olmaktadır. Orta sınıfın müphem durumu güvenlikli sitelerde nasıl bir yaşamın sunulacağını belirlemektedir. Orta sınıfın bir ayağı üst sınıfa çıkabilme hayalleri ile donatılıyken diğer ayağı kendi sınıfsal konumunu korumak için çalışmaktadır. Bu müphem hal güvenlikli sitelerin atmosferi üzerinde belirleyici olmaktadır. “Orta sınıfın tüketim alışkanlıklarının hegemonik karakteri olan ideal ev mitinin günümüzdeki kitleselleşmesiyle, bu mite içkin hegemonik karakterin bugün ki ideal konut tipinin karakterini belirlediği görülmektedir”(Aydın, 2012: 1069). Kentte tüketimin öznesi olan orta sınıf yaşadığı konuttan içtiği suya kadar kapitalizm tarafından dizayn edilmektedir. Orta sınıfın müphem karakteri bireyleri dizayn edilmeye açık hale getirmektedir. Bu dizayn edilme halinin taçlandırıldığı mekânlar ise güvenlikli siteler olmaktadır.

Sonuç

Günümüz kentsel mekânında büyük bir yer kaplayan güvenlikli siteler ekonomik ve sınıfsal ayrışmanı cisimleştiği yerlerdir. Güvenlikli sitelerin ortaya çıkışından günümüze kadar olan süreç tarihsel bir perspektif ile irdelendiğinde görülmektedir ki kentler kutuplaşmanın kurgulandığı mekânlardır. İlk kentlerin yüksek kale duvarları, günümüz kentlerinde güvenlikli sitelere dönüşmüştür. Bu dönüşümün tek değişeni duvarlar olmuştur. Görülmektedir ki binlerce yıl ötede kalan kentlerin parmak izleri güvenlikli sitelerin üzerinde varlığını korumaktadır. Kapitalizmin

çevrimleri değiştiğinde sosyo-mekânsal ayrışmanın kurgusu da değişmektedir. Bu bağlamda günümüz güvenlikli siteleri kapitalizmin çevrimleri doğrultusunda kurgulanmaktadır.

Günümüz kentlerinin ideal konut tipi güvenlikli sitelerdir. Güvenlikli sitelerin bel kemiği ise orta sınıftır. Orta sınıf sahip olduğu gelir düzeyi, yaşam standartları, itibarı ve tükettiği şeyler bağlamında güvenlikli sitelerin hedef kitlesini oluşturmaktadır. Kapitalizmin idealize ettiği sınıf ile konutun buluşması güvenlikli sitelerde gerçekleşmektedir. Güvenlikli siteler sterilize ve alt sınıftan yalıtılmış bir yaşam sunmaktadır. Güvenlikli siteler kentin tehlikelerine karşı fiziki bir koruma sağladığı gibi sembolik bir korumada sağlamaktadır. Bu sembolik koruma mekânsal ayrışmanın korunmasına ilişkindir. Güvenlikli siteler aynı sınıfa mensup bireylerin yaşam alanıdır. Site duvarlarının ardından alt sınıf bir yaşam söz konusudur. Alt sınıfa karşı örülen duvarlar ile orta sınıfın idealize edilen yaşamı yüceltilmektedir. Kapitalizm güvenlikli siteler aracılığıyla bir şirketin yöneticisinin çocuğu ile işçinin çocuğunun oynayamayacağı yaşam alanları üretmektedir. Kapitalizm kentte dengi dengine bir yaşam sunmaktadır. Kapitalizmin kalbi kentsel mekânda atmaktadır. Kapitalizmin vazgeçilmezi hiç şüphesiz konutlardır. Kapitalizm önce sahte bir güvenlik ihtiyacı üretmektedir ardından da tüketilecek güvenlikli bir yaşam sunmaktadır. Bu yaşamın vazgeçilmezi sosyo-mekânsal ayrışmadır. Kapitalizm ayrıştırabilirdiği kadar var olmaktadır.

Günümüz kentleri güvenlikli siteler ile sosyo-mekânsal ayrışmanın merkezi haline gelmektedir. Kapitalizm hayaleti kentsel mekânda konutların içerisine kadar sirayet etmektedir. Tarihsel bir analizle görülmektedir ki tarihin her evresinde fiziki ve sembolik sınırlar söz konusudur. Günümüze gelindiğinde bu sınırlar daha acımasız ve daha ayrıştırıcı olmaktadır. Günümüz kentlerinde mekân tüketilen bir meta hali dönüşmüştür. Günümüz kentlerinde kentli birey tükettiği mekân bağlamında itibar kazanmaktadır. İtibarın ölçütü hiç şüphesiz sahip olunan konutlardır. Güvenlikli sitelerin gün geçtikçe daha fazla rağbet görmesi sosyo-mekânsal ayrışmayı sürekli bir hale getirmektedir.

Kaynaklar

- Akalın, M. (2016), "Mekânsal Ayrışmanın Bir Yeni Biçimi Olarak Kapalı/ Kapılı Siteler: Akkent Konutları Örneği", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 2, s. 923-956.
- Aliağaoğlu, A. (2015), "Balıkesir Şehrinde Güvenlikli Siteler, Çağdaş Kent Örneği", *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 20, S. 34, s. 157-170.
- Aydın, S. (2012), "İstanbul'da 'Orta Sınıf' ve Kapalı Siteler", *İdeal Kent Dergisi*, S. 6, s. 96-123.
- Bauman, Z., (2001), *Parçalanmış Hayat*, çev. İ. Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berköz, L. (2012), "Güvenlikli Yerleşimler: Konut Kullanıcılarının Yaşam Tercihlerindeki Değişim", *İdeal Kent Dergisi*, S. 6, s. 172-189.
- Doğan, S. (2012), "Fiziksel Duvarlar, Sembolik Sınırlar ve Yamalı Bir Şehir Olarak İstanbul", *İdeal Kent Dergisi*, S. 6, s. 154-171.
- Harvey, D. (2002), "Sınıfsal Yapı ve Mekânsal Farklılaşma Kuramı", *20. Yüzyıl Kenti*, edt. Bülent Duru ve Ayten Alkan, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s. 147- 173.
- Koyuncu, A. (2011), "Sosyoloji Kuramlarında Kent", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, s. 31-56.
- Kuppinger, P. (2012), "Dışlayıcı Yeşillik: Kahire'de Güvenlikli Siteler", *İdeal Kent Dergisi*, S. 6, s. 1039.
- Marmasan, D. (2014), "Bir Mekânsal Ayrışma Modeli Olarak Modern Gettolaşma: Televizyon Reklamları Üzerine Bir İnceleme", *Global Media Journal*, C. 5, S. 9, s. 219-242.
- Yılmaz, M. (2012), "Küreselleşme ve Kentsel Yoksulluk: Sosyolojik Bir Perspektif", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 1, s. 257-287.
- Yücebaş M. (2013), "Orta Sınıflar ve Modern Gettolarda Ayrıcalıklı Yaşam", *İnsan Bilim Dergisi*, S. 2 (1), s. 21- 38.